

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 199, GOD. XIII, BEOGRAD, UTORAK, 18. SEPTEMBAR 2018.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ćirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sljedeći broj izlazi 16. oktobra 2018.

MIXER

Piše: Mirnes Sokolović

ANDRIĆ I KOLABORACIONISTI, SLIČNOSTI I RAZLIKE

U sukobu koji se u poslijeratnim godinama na bh. medijskoj sceni vodi oko života i djela Ive Andrića – kako to često biva u polemikama – oponenti razvrstani u dva tabora posegnuli su za isključivostima divinizirajući ili demonizirajući samog pisca. Dok na jednoj strani postoji zazor da se uopšte govori o diplomat-

tajnosti. S druge strane, kritičari na Andrićevoj strani preko ove epizode prelaze olako, također je preskačući, tražeći u najmanju ruku razumijevanje za pisca s obzirom da je svoje *neslavne poslove* radio bježeći od bijede iz koje se *valjalo otimati od malih nogu*. Andrićeva diplomatska epizoda, međutim, dobro je dokumentovana i pretresena, naprimjer, u knjigama *Ivo Andrić u našim sporovima* Vasilija Kalezića ili *Andrićeve godine u diplomatiji* Miroslava Karaulca. Tu se vidi da nije tačna teza da je Andrić u tridesetim godinama posve odsutan iz kulturnog ili političkog života, tek posvećen karijeri diplomate i pisca koji u tom periodu biva, naprimjer, primljen u Srpsku akademiju nauka i odlikovan Ordenom Svetog Save I reda.

Andrićevu ulogu u međuratnom kulturno-političkom životu prvi su počeli otkrivati pisci s ljevice. Upravo je Koča Popović ukazao na njegovu saradnju u Crnjanskijevom ultranacionalističkom časopisu *Ideje*, u kojem je objavio dijelove *Razgovora s Gojom*, satirično prikazujući Andrića kao blagu personu koja se tiho ukrcala na taj voz *Ideja*, u *punom jeku eugenike*, otvarajući svoju diplomatsku valizu i prilažući nekoliko listića sa *Razgovorima*, da bi na idućoj stanici decentno zatvorio svoj kofer i sišao s voza.

MIXER

Mirnes Sokolović: Andrić i kolaboracionisti, sličnosti i razlike

CEMENT

Saša Ćirić: Bedemi žanra
Đorđe Krajišnik: Knjiga kao sendvič sa salamom

VREME SMRTI I RAZONODE

Radivoj Šajtinac: Container Academy

BLOK BR. V

Radovan Popović / Studiotrip: Bolesti srca i duše

ne karijere, nego zbog tekstova koje je 1938. i 1939. godine objavljivao pod pseudonimom Patrius u časopisu *XX vek*. Taj časopis je pokrenuo i finansirao ondašnji predsjednik vlade i ministar spoljnih poslova Milan Stojadinović, profašistički orijentisan političar. Da se krio iza pseudonima Patriusa, Andrić nikada nije ni potvrdio ni opovrgnuo, vješto izbjegavajući to pitanje oko kojeg

→ Fotografije u broju: iz filma *Testről és lélekről (On Body and Soul)*, Ildikó Enyedi, 2017. ←

skoj karijeri samog autora, ili eventualno konsekvencama te profesije na samo djelo, uz prikazivanje pisca kao velikog pokojnika bez ljudskih strasti i slabosti, na drugoj strani Andrićevo službovanje (posebice u periodu 1939. – 1941. koji je proveo u Berlinu na mjestu izvanrednog poslanika Kraljevskog poslanstva) dovoljan je dokaz njegove zloćudne prirode, fašističkih simpatija ili kolaboracionističkih sklonosti.

NEISPITANA EPIZODA

Osporavatelji Andrićeva života i djela, pišući u bh. kontekstu, često insinuiraju da se radi o epizodi neispitanoj i sumnjivoj, koju su Andrićeve apologete namjerno ostavili obavijenu velom

Već Krležin časopis *Pečat* godine 1939., na vrhuncu Andrićeve diplomatske karijere, donijeće jednu bilješku u kojoj stoji da je Andrić, u društvu ministra g. dr. Milana Stojadinovića, na Aleksandrovom dvorcu učestvovao u lovu na sitnu divljač, zečeve, fazane, lisice, koji su priredili za grofa Cianu, talijanskog ministra vanjskih poslova.

POLITIČAN PISAC

Ono na čemu ljevičarski jugoslovenski pisci i Krleža, a posebice Kalezić kao krležolog i krležijanac, insistiraju, jeste da je u tim godinama i Andrić političan pisac, samo što se nalazio na suprotnoj strani istorije, i to ne isključivo zbog svoje profesional-

tridesetih godina postoji konsenzus pisaca ljevičara; tako ga, naprimjer, Krleža direktno svrstava u grupu sa Vladimirom Velmarom Jankovićem, a Aleksandar Vučo i Đorđe Jovanović ga uobičajeno kritikuju kao saradnika časopisa *XX vek* koji u tom trenutku mistično veliča narodnu srž, uzdižući etičke osobine cijelog naroda u duhu režimske ideologije, snagu rase i nacionalnu postojanost, zagovarajući i saradnju sa Njemačkom i Italijom. Osim toga, Andrić je pod svojim imenom u *XX veku* objavio i dio pripovijetke „Poručnik Murat“.

U tekstovima Patriusa, kako primjećuje Kalezić, politika autora je u svakom trenutku politika njegovog ministarstva, a sam pogled na bibliografiju dokazuje da je Patrius tih godina najrevno-

BETON BR. 199 DANAS, Utorak, 18. septembar 2018.

sniji saradnik časopisa. U tim člancima Patrius hvali miroljubivu i razumnu politiku ministra Stojadinovića koju je propovijedao za vrijeme posjeta Mađarskoj i Njemačkoj, blagodareći kojoj se naš narod 1938. godine može najnormalnije posvetiti „ekonomskom, socijalnom, kulturnom i prosvetnom uzdizanju i unutrašnjem konsolidovanju, uveren da mu je mir na njegovim granicama obezbeđen“. Nadalje, nakon okupacije Čehoslovačke, Patrius piše 1938. da Nijemci nemaju više teritorijalnih pretenzija, a ako ih i bude – zahvaljujući ministru Stojadinoviću – „naš narod“ *može dočekati Nemačku na svojim granicama bez uznemirenja, bez nespokojstva za budućnost*, jer je „siguran da u njoj ima prijatelja, s kojim će moći da razvija normalne i srdačne odnose garantovanog dobrog susjedstva, na dobro i jednog i drugog naroda i cele evropske zajednice.“

RAZLIČITI REGISTRI

Neki profesori, među kojima je i Krešimir Nemeć, i danas se teško mire sa mogućnošću da se jedan tako vrstan stilist kao što je bio Andrić prilagođava birokratsko-političkom žargonu, podcjenjujući vještinu autora *Travničke hronike* da brzo i lako koristi različite registre, a duktus političke propagande svakako je jedan od lakših i bržih za sasvim ovladati. Da Andriću tih godina nije posebno stalo do stojadinovićevskog stanovišta, neće se vidjeti samo po tome što je te tekstove objavljivao pod pseudonimom, nego i zato što je nakon Stojadinovićeve smjene tako lako napisao da je novi ministar spoljnih djela g. Aleksandar Cincar Marković *vodeća ličnost naših međunarodnih odnosa*. Andrić tom diplomatskom poslu pristupa pragmatično, kao da nema sopstvenih uvjerenja, pa tako piše Elabarat o albanskom pitanju, za potrebe svog šefa Stojadinovića u pregovorima s grofom Cíanom, iznoseći stanovište koje prema Albancima ima Kraljevina Jugoslavija, što nije morao potpisati, kao i doktorsku disertaciju u kojoj piše i o pogubnosti turskih uticaja na Bosnu, koju brani kako bi ostao u diplomatskoj službi, što je morao potpisati.

Samo oni koji nemaju uvid u promjenu političko-etičkih modela u Andrićevom angažmanu, odnosno zaočret koji je napravio u svom životu nakon mariborskih tamnica, otkrivši djela Machiavellija i Guicciardinija, kao i za uzuse diplomatske službe i politiku Kraljevine Jugoslavije, ne mogu prihvatiti Andrića kao analitičara koji u elaboratima i disertacijama nije senzibiliziran za toleranciju prema svim narodima i narodnostima. Nije previše čudno da jedan pisac, nakon nekoliko desetljeća, iskorači iz sebe i od zagovornika ideje jugoslovenskog jedinstva zbog koje je ležao u zatvoru prometne se u režimskog intelektualca i branitelja državne represivne politike. Kako piše Karaulac, Andrić 1939. postaje poslanik u Berlinu u najgorim trenutku: u doba kad je Njemačka već uveliko počela da ostvaruje svoju viziju novog evropskog poretka. Kao iskusan diplomata, ugledan literata, dobar znalac njemačkog jezika i kulture, ličnost visoke reprezentativnosti, Andrićeva služba trebala je imati protokolarni karakter, s obzirom na to da jugoslovenska vlada u to vrijeme uveliko gaji zakulisne odnose sa njemačkim vlastima, na što će se Andrić u pismima stalno žaliti. U tamnoplavom fraku, ogrnut pelerinom, s trorogim šeširom ukrašenim bijelim nojevim perjem na glavi, Andrić će stupajući u službu pohađati i kancelara Hitlera, a nakon toga će biti prijem na kojem će se razgovarati o unapređenju njemačko-jugoslavenskih veza u nauci i kulturi. Sutradan će Andrić prisustvovati i velikoj paradi priređenoj u čast Hitlerova rođendana.

KARIJERA I DJELO

To su svakako epizode kojima se jedan pisac i intelektualac, privržen humanističkim idealima (ako takav zaista postoji među živima), ne može ponositi. Kako se ta profesionalna karijera odražava na njegovo djelo? Ako u njegov opus, kao što je to radio i Andrić, ne svrstamo elaborate i disertacije, kao ni Patriusove članke, onda nikako; s njegovom diplomatsko-žurnalističkom fazom književna nauka i publicistika se razračunavala, razlučujući je kao i sam pisac od beletrističkih djela koja su oslobođena tih ideoloških teza. Ako bi se moglo uopšte govoriti o rezonansama nacionalnog etosa u Andrićevoj poetici, onda bi se osjećale u njegovom veličanju tradicije u esejima o Petru Kočiću, Njegošu, Skerliću, Vuku Karadžiću, imitiranju usmenih žanrova u njegovom gnomičnom stilu, s obzirom da je Andrić mnogo konzervativnijeg estetskog ukusa u odnosu, naprimjer, na Crnjan-skog koji je otvoreno propagirao svoje reakcionarne i profašističke političke stavove. Valja se, međutim, složiti sa istraživačima koji naglašavaju da se može i mora govoriti o Andrićevoj političnosti, kao i da je nemoguće u pojediniim fazama sasvim ga odvojiti od njegova ideološkog profila, prije svega zbog toga što je pisao propagandističke političke analize i članke a da to nije spadalo u opis njegovog radnog diplomatskog mjesta, propu-

BETON BR. 199 DANAS, Utorak, 18. septembar 2018.

stivši priliku da sasvim razdvoji svoje književno djelo od profesionalne karijere.

VRTOGHLAVI USPJEH

Andrićev vrtoglavi uspjeh u vrijeme druge Jugoslavije, također, nije rezultat neke antialbansko-bošnjakofobne jugo-zavjere, nego njegove diplomatske vještine, budući da je na vrijeme pružio mostove prema komunističkim kulturnim poslenicima, o čemu su ostavili zapise Radovan Zogović i Marko Ristić, ponudivši im rukopise *Na Drini ćuprije* ili *Travničke hronike*, iskazujući lojalnost novoj vlasti, pišući o partizanskim dnevnicima, elektranama i brezanskim rudarima, prihativši i poziciju predsjednika Saveza književnika Jugoslavije. To također ide u prilog tezi da nije bio vezan za svetosavsko-stojadinovićevsku nacionalističku ideologiju, služeći se njome jedno vrijeme tek kao instrumentom. Andrić će poslije 1945., kako godine budu išle, dobiti državnu nagradu FNRJ, odlaziti kao predstavnik u delegacijama književnika, steći ordene zasluga za narod, postati počasni član matica i spoljni saradnik katedri za jugoslovenske književnosti, dobiti Nobelovu nagradu, a Josip Broz Tito će mu lično uručiti Orden republike sa zlatnim vijencem. Molbu da se s jedne izložbe 1951. godine ukloni fotografija s potpisivanja Trojnog pakta, na kojoj se vidi i Andrić, Zogović i Đilas ispuniće mu. Iako je do 1941. godine imao dodira sa fašističkim političarima i vlastima, najnormalnije surađujući s njima po zakonima diplomatske službe, Andrić i kao pisac i kao službenik umnogome se razlikuje od jugoslovenskih pisaca kolaboracionista. Andrić u periodu od 1941. do 1945. živi u Beogradu u izolaciji, ne objavljujući ništa, ne učestvujući ni u čemu, po čemu se razlikuje od, naprimjer, jednog Mile Budaka, koji postaje NDH cenzor i ministar vjera i kulture, Svetislava Stefanovića, koji piše antisemitske članke, poziva na spaljivanje degenerirane jevrejske književnosti, službuje kao komesar Srpske književne zadruge i saraduje sa

CEMENT

Piše: Saša Ćirić

BEDEMI ŽANRA

Oto Oltvanji: *Priče misterije i magije* (Laguna, 2017)

Istakao bih dva momenta u *Pričama misterije i magije*, prvoj knjizi priča Ota Oltvanjija (1971), beogradskog noveliste subotičkog porekla. To je njihov poetički raspon i stil. Oba momenta predstavljaju njihovu prednost, ali su, gle čuda, i izvor njihovog ograničenja. Na pomenuti raspon ukazuje i naslov knjige, koja je ciljano podeljena na tri celine, dakle na priče misterije, magije i na (dve) priče koje čine njihov melanž. Ova podela asocira na onu koju pominje Cvetan Todorov između čudnog i čudesnog, verujući da se fantastika nalazi u tankom procepu između ove dve kategorije. Po tom merilu, kod Oltvanjija i nema fantastičnih priča. Ali nije tako.

Po mom osećanju stvari, obe kategorije u naslovu ove knjige priča nisu adekvatno označene. Umesto misterije u pričama se javlja zagonetka ili zagonetno, dok magije nema ni od korova. Umesto magije postoji čista fantastika, ili čudсно u svojim žanrovskim modifikacijama i ukrštanjima.

Priča „Teslino nasilje“ predstavlja priču o odrastanju u slika „rane jade“ koji su obeleženi neželjenom inicijacijom u

tek požrtvovana pomoć jednog mađarskog dečaka i dečakovog dede, a ne njegova vlastita „magija“, omogućila da izbegne poteru pograničnih patrola i osvetu svog sunarodnika. „Magijske priče“ predstavljaju neobičnu kombinaciju fantasy, horor i drugih žanrova čiste fantastike, sa pripovedanjem istorijske i realističke proze. Na primer, priča „Oči boje biske“ ukršta putovanje kroz vreme i traumatski narativ; „Naš hotel u nultoj tački grada“ priče o duhovima i neku vrstu akcione farse; „Pank“ tinejdžersku prozu i horor; „Lepše nego ptice“ partizansku prozu i fantasy horor.

Štaviše, u nekoliko priča mogu se prepoznati motivi i pristup tzv. angažovane proze. U pomenutoj, „izbegličkoj“ priči, „Aleja blistavih bodeža“, kontekst priče daje izbeglička kriza od pre nekoliko godina i lov na emigrante koji se odvija u pograničnom području Srbije i Mađarske. U priči „Sve uračunato“ stidljivo i neodređeno je unet motiv ratnog zločina, dok je u priči „Nećeš da nas lažeš“ motiv o korporaciji koja truje ljude i službenici korumpirane savesti posredni motiv, umetnut u situaciju dosta brzopleto izvedenog i neuverljivog međusobnog „raskrinkavanja“ likova. Po mom sudu, najbolje priče u knjizi su one koje nadilaze limite zadate žanrovskom matricom, odnosno dominacijom fabule kojoj su podređeni svi ostali elementi naracije. To su priča „Velika mogućnost napredovanja“ i „U tehnikoloru, večitio mlad“, svaka iz različite kategorije. Prva je priča atmosfere, neočekivanih obrta i izneverenih očekivanja naratora, koji takođe spada u glavni korpus likova u knjizi: erotski neostvarenih socijalnih autsajdera, usamljenih ali moralno samosvesnih i delatnih. Druga priča, nešto obazrivije mada eksplicitno, operiše ustaljenim motivom fantastičnog žanra o zlokobnoj moći tehnologije, ovde TV aparata kao demonskog portala, iza čega se odvija jedna porodična drama „nečiste krvi“, odnosno drama napora da se zla kob ne prenese na naredno koleno. Zapravo, najboljim pri-

BETONJERKA MESECA

Parada je protekla mirno zato što ju je organizovao najveći nasilnik.

Nebojša Stefanović Brnabić

čama bih pridružio i treću priču, složene fabule, „Fabulator“, iako se da razaznati nekoliko njenih referentnih uporišta, od teorija zavera do *Matrix* trilogije, ali i to je priča sa funkcionalnom atmosferom i dobro vođenim zapletom. Da poentiram o stilu. Oto Oltvanji piše jasno i zapravo racionalno, prozračnim jezikom bez tamnih mesta, bez stilskih figura i poetizacije izraza, što sve onemogućava stvaranje misterije jezikom naracije, i kao da baca sve žetone na elemente zapleta. U građenju zapleta oseti se ponavljanje, posebno na početku pri-

če koja deluje kao vremensko istrčavanje fabule, nakon čega sledi narativni flešbek, odnosno vraćanje priče unazad. Takođe, vidljiva je namera da se svaka zagonetka razreši, poneka i daleko pre kraja, kao u priči o duhovima koji su zaposeli hotel u centru Beograda. Osetno je i prisustvo nenametljivog humora u pripovedanju, koji ne samo što daje šarm priči, već i ukazuje na višak nerealizovane poetičke samosvesti. To me dovodi do glavnog zaključka i najveće zamerke koju mogu da uputim ovoj knjizi priča: ostanak u granicama žanra, odnosno nedostatak smelosti za radikalniji iskorak, sa ili bez većeg terada na jeziku priče. Kao da je autor bio svestan očekivanja publike, zadovoljivši se, kao dobar sportista, naporom da joj maksimalno izađe u susret, da bi se usput dokazao kao virtuoz mogućeg unutar usko definisanih granica priča. Tako da je najveća dobit Oltvanjijevih priča stil kao pouzdano sredstvo fabule i atmosfera kod boljih priča koja nas drži u uverenju da ćemo prisustvovati nečemu značajnijem nego što je puki rasplet. Ta slutnja i iščekivanje, iako neuslišeni, najveći su dobitak „priča misterije i magije“ Ota Oltvanjija ■

Piše: Đorđe Krajišnik

KNJIGA KAO SENDVIČ SA SALAMOM

Almin Kaplan: *Trganje* (Synopsis, Sarajevo – Zagreb, 2018)

Trganje Almina Kaplana, u podnaslovu označeno kao roman, još jedna je tipična ponjava recentne bosanskohercegovačke književne produkcije. Kada to kažem mislim prevashodno na stilski manirizam i šare ispovijednog pripovijedanja koje se u ovu književnost udomaciło kao najpoželjniji oblik ulaska u prozu. Kaplanova knjiga je upravo i nesumnjivo izdanak takve stilske tradicije knjigopisanja. O čemu se zapravo radi? U hroničnom nedostatku valjanih romanesknih eksperimenata i traganja za pomjerenijom i autentičnijom pripovjedačkom perspektivom, kojom bi se možda konačno bar malo zaobišla opšta mjesta prijeratnog, ratnog i poslijeratnog vremena, u bh. književnosti se veoma često poseže za ziceraškim prvim ispovijednim licem. Time se, dakako, misli dati veća uvjerljivost tekstu, ali ona gotovo po pravilu već u samom startu biva izneverjena. Ono što se mislilo kao romaneskna uvjerljivost, ono da baš vjerujete da je sve tako bilo, u linearnom taksativnom nabrajanju opštih mjesta odrastanja na kraju dvadesetog vijeka, postaje zapravo baš onako kako je bilo. Ali u doslovnom smislu. Ne fiktivni junak, nego se autor sjeća svog odrastanja. Neki vrli pitac bi sad rekao kako možeš znati da je baš tako bilo. Lako. Odsustvom romanesknosti. Autor cijelim tokom *Trganja* bez odmakā, bez nastojanja da se čitaoca nekako iznenadi, napravi neki obrat, i iskorači iz puke deskripcije sjećanja na jedno sumorno razdoblje prošlosti koje je svima već dobro poznato, izručuje pred čitaoca

svim kvistlinškim listovima, ili jednog Envera Čolakovića, koji usred rata odlazi kao kulturni ataše veleposlanstva NDH u Mađarskoj, a 1943. u izdanju Matice hrvatske objavljuje roman u kojem se u najboljoj maniri ondašnje estetike jedan Jevrejin prikazuje kao prepređenjak i škrtac, a kult zdravlja i snage, zajedno s idealom bogatog koljenoganca, veličaju kao najljepša i najčišća dostignuća jednog naroda.

NIJE KOD KUĆE

Godine 1941., rekavši kuriru na vratima za samog sebe da nije kod kuće, odbija potpisati Apel srpskom narodu koji je kulturnim radnicima u okupiranom Beogradu plasirao ministar prosvjete i vjera Velibor Jonić, pozivajući ih da osude partizanski pokret. Opredjeljujući se za striktnu neutralnost, nasuprot radikalne afirmacije ili negacije fašističkog režima, gubeći se u sumraku sopstvene radne sobe, Andrić – poput Krleže ili Ristića – bira poziciju rezervisanu za već priznate pisce čija je šutnja sama po sebi konsekventna, a taj moralni izbor, kako bi rekao Stanko Lasić, nije apsolutna vrijednost, nego samo još jedna relativna solucija, budući da s jedne strane predstavlja implicitnu negaciju totalitarizma i prezirnu osudu, ali povlači za sobom i šutnju o zločinima i neiskorištavanje književnog jezika kao negacije totalitarnog govora, što pak u toku Drugog svjetskog rata obilno koriste ljevičarski pisci pokazujući tako svoju privrženost drugom ideološkom sistemu vrijednosti ■

i rat. Da, znamo i priče o famoznoj postmodernoj defragmentarizaciji narativa, ali i ona bi trebala imati nekakvu kompoziciju, nekakvu nit koja pokazuje da tu ima bar ne- kakve ideje o smislu.

Ne kažem da u *Trganju* Almina Kaplana ne postoji ideja o smislu pisanja knjige. Ona je dakako prisutna, ali nedovoljno prisutna da bi ova knjiga postala roman. Najprije jer je najviše prostora u ovoj knjizi posvećeno opisivanju stvari koje su obilježile to prošlo vrijeme. Ono kako se živjelo, šta se jelo, pilo, gdje se ljetovalo, koja se muzika slušala, koji su se filmovi gledali, kako se na kraju bratstvo i jedinstvo u krvi završilo i etc. Jasno je da je mizanscen priče važan, da ga se treba kontekstualizirati nekim karakterističnim detaljima prošlog vremena. Ali kada knjiga postaje zbirka razglednica tog vremena onda prestaje biti autentična pripovijest o, kako bi Singer rekao, nekoliko jedinstvenih karaktera u jedinstvenim okolnostima. Ovdje karaktera nema. A to je, valjda, od Servantesa do danas poznato kao ono bez čega se u romaneskne svatove ne ide.

Ono što je takođe problem *Trganja* kao eventualnog romana jeste prilična neujednačenost pripovjedačke perspektive. Iako se u ovoj knjizi uzima perspektiva odraslog junaka koji se sjeća svog djetinjstva ona često ide u infantilizaciju koja pripovijest čini banalnom. Ta neodlučnost da li priču priča odrasli ili dječak dovodi do neuvjerljivosti i predimenzioniranja, što vodi u skliznuća koja za-

vršavaju nezgrapnostima i odsustvom motivacije. Evo nekoliko reprezentativnih primjera kako se u *Trganju* nedostatak akcije i priče zamjenjuje proizvoljnim uopštavanjima: „Od svih, majka me je najviše voljela, bez rezerve, onako kako se voli dijete.“; „U klozetu smo se ispišavali, a u banji, s lica spirali ostatke sna.“; „Luka i dedo su imali nešto što su krili od Kreše. Ili samo o tome pred njim nisu pričali. Nikad ih nisam čuo, već sam tako osjećao.“; „Sendvič je pravio tako što bi od štruce odsjekao dvije paralelne kriške, između njih stavio salamu, i na kraju sve to umotao u papir.“; „Oni koji nisu voljeli Franju, zvali su ga Vranjo. Oni kojima nije bio drag Alija, rimali su ga sa balija.“

Uz nedovoljno razrađeni kompozicioni okvir, već pomenu- to sjećanje na jame iz ratova i tajnu koju krije pripovjedačev dedo, iz kojeg se možda mogla razviti nešto autentičnija pripovijest o našem vremenu i ovim prostorima, sve ostalo što *Trganje* kao knjiga sadrži samo je linearno ispričano sjećanje koje ne izlazi iz okvira intimne porodične priče autora. Namjesto autentične perspektive koja će sva ta sjećanja pocijepati i izvrnuti naopačke, imamo još jedno generacijsko vraćanje na teške dane našeg odrastanja. I već sve vrišti iz te fijeke od dosade. Ko ne misli tako, naravno može saznati kako se pravi sendvič sa salomom. I još mnogo, mnogo sličnih i poučnih savjeta kojima *Trganje* obiluje ■

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Radivoj Šajtinac

CONTAINER ACADEMY

Kako se zovem
šta će ti ime
piši samo
nije uspela, ova boja, ova *kana*
zato što sam je ukrala

slabo je crvena i curi
znam, čak i iza ušiju

gadno i još smrdim
šta će ti ime, piši samo

bila sam udata. muž je bio
dobar

pa stoka
i gore i dole
usta da pije i povraća
a dole da sere i piša

samo njega da imaš
a da ne možeš da stigneš
sad ga nemam

rastavljeni

u kolicima je, tamo kod
njegovih

jednom sam ga gurala do pošte
da podignemo socijalu
ušli nekako
ali izaći nikako

bio je besan, puna pošta,
masa od ulice do šaltera
a mi, invalidski,
preko reda
svi besni
on se nasloni na mene a
drugom rukom
razbija i kida kolica
kolica koja ne mogu da
izađu, zaglavljena
tako bolestan, jak i besan
i sva kolica pokida
dovedem ga kući
donesem taksijem
skupo i blesavo

u kući ja besna, sinovi pitaju
gde su kolica
pokido tata
oni uzeli kesu da odu u poštu
i pokupe delove,
da sastave kolica

vole tatu

jebao ih on

a ne, slabo sa tim
nemam ni volju, ni vremena
ni šta da obučem za to
mogu da hoću
da tražim

vidiš, ovo su gaće, debele
kineski pamuk i domaći sapun
a leto
tu sad treba svila
znaš šta je svila
šta ti žena obuče kad je ovako
šta će ti i ime, piši samo

cigani lete u nebo
ne, cigani lete u kurac
slabo ja pevam,
mogu da krečim, spremam i
okopavam
nemam ja vremena da pevam
nemam zašto da pevam
šta će ti ime, piši samo

pitaj ženu za kanu
egipatsku
onu s kamilom i kleopatrom i
šiljatim zidanim grobom
iza takve slike – kesica
i prašak
pa da umešam
da se ofarbam i udesim
nemam vaške
šta će ti ime, piši samo

kako tebi ovde ne smrdi
i koji moj toliko stojiš,
gledaš i slušaš i pišeš
a nisi pandur
ne vidiš ništa
ne čuješ ništa
a tako si izbečen i
tako čutiš i slušaš

što si, kad si došao i bacio
ostao da stojiš
jel si to mene video
i nije ti dosta
očeš i da me čuješ

stao bi ti očin moj
da meni nije curila farba
iza ušiju
gle, mladoj ciganki,
odsekli glavu
i ona je samo natakla
na vrat
ko kapu
nezarasl, nezalepljenu

šta će ti ime, piši samo

i plastiku će da nam ukinu
i veštačko cveće i onu paštetu
i onaj sirup i mušeme i
linoleume

i gips i celofan
i apostolke
i gajtane, prekidače, antene,
mlado gvožđe
i muve
možda ne samo nama
al čuli smo

šta će ti ime, piši samo ■

BLOK BR. V

Autori: Radovan Popović / Studiostrip

